

Ett parti som vågar utmana

Folkpartiet liberalernas valmanifest inför valet 2002

Klarspråk!

Globaliseringen förändrar radikalt förutsättningarna för svensk ekonomi och politik. Den ställer det svenska samhället inför helt nya frågeställningar.

Perspektiven är både spännande och skrämmande.

Men mycket av den politiska debatten rullar vidare i gamla hjulspår. Partierna till vänster lovar höjda bidrag och moderaterna lovar sänkta skatter. Naturligtvis kan sådana frågor vara angelägna, och liberalerna har mycket att komma med också i sådana sammanhang. Men det finns just nu många viktigare och mer inspirerande frågor att dryfta. Det finns ett behov av klarspråk i en tid då strävan från flera partier tycks vara att dölja ideologiska motsättningar. Det har blivit folkpartiets roll att lyfta in de nya frågorna i den politiska debatten och tala just - klarspråk. Kanske är det vårt oberoende från mäktiga intressegrupper som gör det lättare för oss att säga det som måste sägas.

- Vi har talat klarspråk om segregationen - och hittills präglat hela valdebatten.
- Vi har talat klarspråk om skolan, också om sådant som är känsligt: skolket och mobbningen, oordningen på lektionerna och att fler och fler inte når målen.
- Vi har talat klarspråk om jämställdheten, bland annat när tilltänkta samarbetspartners ville att vi skulle ge upp den för en familjepolitisk uppgörelse.
- Vi har talat klarspråk om den växande ohälsan och försökt pressa regeringen till handling.
- Vi har talat klarspråk om företagsflykten från Sverige och det företagsklimat som får tjugo företagare om dagen att ge upp.
- Vi har talat klarspråk om kartellerna och krävt kriminalisering, så att de ansvariga kan ställas till personligt ansvar.
- Vi har talat klarspråk om säkerhetspolitiken i en tid då Ryssland snart har en tätare Nato-relation än Sverige

Ett litet parti kan göra stor skillnad. Det har folkpartiet liberalerna redan visat, före valet, genom vårt sätt att prägla debatten. Ett något större parti kan göra ännu större skillnad. Det ska vi visa efter valet.

Den mest brännande frågan vid sidan av segregationen: skolan

En ny regering har en rad viktiga framtidsfrågor att ta itu med, inte minst för att få fart på tillväxten. Vi har tillsammans med övriga icke-socialistiska partier lovat att omedelbart efter ett regimskifte lägga ett omfattande reformprogram för ett bättre företagsklimat.

Men också i fullt medvetande om tillväxtfrågornas betydelse - och det osannolika i att den nu sittande regeringen med dess bindningar till LO och mer eller mindre socialistiska stödpartier kan åstadkomma ett tydligt trendbrott - framstår två andra reformområden som ännu mer ideologiskt laddade och avgörande för Sveriges framtid: integrationen och skolan. Det är bra att integrationen hamnat i politikens fokus. Under de återstående tre veckorna till valet måste också skolan vara i debattens centrum. De har flera beröringspunkter och en är att tendensen till kravlöshet drabbar de mest utsatta värst.

Socialdemokraternas taktik att försöka tona ner de ideologiska motsättningarna på utbildningsområdet har inte lyckats. Även efter skiftet på skolministerposten i början av valåret har det varit tydligt att skillnaderna mellan liberal och

socialdemokratisk skolpolitik är mycket stora. Svenska folket måste under de 21 dagar som återstår till valet få klart för sig att hur avgörande valutgången är för vilken skolpolitik som kommer att föras.

En regering med folkpartiet kommer redan under de två första månaderna lägga fyra propositioner till riksdagen om förändringar i skolpolitiken som går att genomföra snabbt, i avvaktan på de mer genomgripande förändringar som också bör planeras. Det ska bli en rivstart i utbildningsdepartementet!

- Nej till kravsänkningarna. De förslag om sänkta krav på förkunskaper till högskolan respektive gymnasiet (s)-regeringen lagt (i propositionen Den öppna högskolan och i skrivelsen Utvecklingsplan för skolan) tas tillbaka. I avvaktan på en betygsreform ges skolor som vill ge betyg från årskurs sex den rätten, liksom rätten och skyldigheten att erbjuda skriftliga omdömen till alla föräldrar som vill från första årskursen. Svenskt utbildningsväsende ska hålla högsta internationella klass.

- Bra yrkesutbildningar. I avvaktan på en radikalare gymnasiereform måste något akut göras åt avhoppet på de värst drabbade yrkesprogrammen, som idag ligger mellan 30 och 43 procent (Fordon, industri, energi, handel och bygg). En aktuell undersökning bekräftar elevernas önskan att stärka yrkesämnena och minska tiden för teoretiska ämnen. Som ett alternativ till de nuvarande programmen kan nya med mera gedigen yrkesutbildning införas redan från höstterminen 2003. De elever som senare vill komplettera med mera teoretiska studier får göra det på samma villkor som gäller för gymnasiestudier.
- En extra satsning på skolor i utsatta områden. Den utformning av en nationell skolpeng som folkpartiet föreslagit skulle innebära en kraftig prioritering av skolor där många barn har särskilda behov. I avvaktan på en sådan reform bör ett extra statsbidrag, utöver redan planerade resursökningar, om 950 miljoner kronor öronmärkas till sådana skolor. De ska användas till högre lärarlöner, för att locka de allra bästa lärarna att söka sig dit, fler speciallärare och bra skolbibliotek, som är en viktig pedagogisk resurs, inte minst i lästräningen.

- Åtgärder mot mobbing och bristande studiero. Regelförändringar för att ge rektorer och lärare befogenheter att ingripa mot mobbing och andra ordningsproblem: rätt att som yttersta åtgärd flytta en mobbare, rätt att beslagta föremål som skapar otrygghet eller förstör undervisningen m m.

Ny tid med nya möjligheter

Det faktum att människor, kapital och ideer rör sig över nationsgränser i större omfattning påverkar i högsta grad det svenska samhället. Vi har länge varit en liten exportinriktad nation, vars välstånd vilat på att omvärlden velat köpa våra produkter och att utlänningar kommit hit och utvecklat uppfinningar och affärer här. Effekterna på det svenska samhället av denna internationalisering är lätta att exemplifiera:

- Migrationen skapar mångfald och ger nya impulser, men utmanar också den nationella enhetskulturen.
- Människornas och kapitalets rörlighet ställer nya, högre krav på Sveriges konkurrenskraft och attraktivitet som investeringsland.
- Den nya informationsteknologin gör behovet av kunskap - på bredden och djupet - viktigare än någonsin.
- Fortsatta spänningar i världen, främst mellan demokratier och diktaturer, får en ny dimension när massförstörelsevapen finns i diktatorernas händer
- Internationell terrorism och annan brottslighet, miljöpåverkande utsläpp i luft och vatten, epidemier, valutaspekulationer och flyktingströmmar tvingar fram gränsöverskridande lösningar och ett fördjupat kontinentalt och internationellt

politiskt samarbete.

- Behovet att förankra det snabbt växande internationella samarbetet mellan stater demokratiskt har lett fram till bildandet av Europeiska Unionen, vilket delvis utmanar nationalstaten

Att ställa krav är att bry sig

Utgångspunkten för de liberala uppgifter som nu förestår är naturligtvis den liberala människosynen. Att liberalismen under ett skede framstått som den viktigaste ideologiska kraften i världen beror på att den är förankrad i en genomtänkt och realistisk människosyn.

Den människosynens kärna är att varje människa är unik och har ett värde som inte kan mätas. Hennes rätt till växt tillgodoseas bäst i en samhällsgemenskap präglad av stor frihet men också av varm medmänsklighet. Den liberala idén är frihet under ansvar. Historien och samtiden lär oss att människor som ges oinskränkt makt ofta missbrukar den. Den hinna som skiljer civilisation från barbari har flera gånger visat sig tunnare än vi egentligen vill tro. Liberalismens tilltro till människan är stor, men liberalismen vet också att de mörka krafter som finns i varje samhälle och varje människa måste hållas tillbaka. Liberaler har aldrig tvekat att tala klartext om de skyldigheter som är rättigheternas spegelbild. Liberalismen har aldrig varit kravlöshetens ideologi. Rätt krav stimulerar och sporrar. De intressepräglade partierna har alltid varit duktiga på att ställa krav på andra. Krav har ibland förväxlats med elakhet, kravlöshet med snällhet. Men kravlöshet är ofta hjärtlöshet.

Det folkpartiet liberalerna gör i det svenska samhället är inte bara att försöka genomdriva ett antal beslut i politiska församlingar. Vi står också för en hållning, sprungen ur denna människosyn. Den präglas av demokrati och tolerans, frihetslidelse och internationalism, solidaritet och öppenhet - betoning av mänskliga rättigheter men också av att det finns mänskliga skyldigheter.

Under partistyrelsens arbete med vårt lands framtidsfrågor har tio projekt tagit form. De två första handlar naturligtvis om skolan och integrationen. Folkpartiet har fler krav och löften, men vårt valmanifest inför valet den 15 september 2002 består av en beskrivning av dessa tio framtidsprojekt.

Tio framtidsprojekt för mandatperioden

1. Kunskapsprojektet Utgångsläget

- Resultaten i skolan har försämrats under mandatperioden - var fjärde elev lämnar grundskolan med icke godkänt i ett eller flera ämnen.

- Antalet utbildade speciallärare och specialpedagoger har nästan halverats under perioden 1990-2001, från 8.600 till 4.800.

- Sverige är sämre än jämförbara länder (OECD) när det gäller att ge elever med invandrarbakgrund en likvärdig utbildning.

- Antalet obehöriga lärare ökar, skolket ökar, oordningen i klassrummen ökar, de sexuella trakasserierna mot främst flickor ökar, avhoppet från gymnasiet ökar.

- Enligt en skrivelse från Barnombudsmannen 2002 har 130 000 barn utsatts för mobbning.

- Sveriges satsning på forskning har minskat och kvaliteten i högskolan, mätt till exempel som antalet lärartimmar, har minskat.

Tendenserna till kravlöshet har skapat ett skolsystem i kris. När eleverna inte når målen är lösningen, i den rådande skolpolitiken, alltid att sänka ribban - eller att helt ta bort den. Vi har utmanat socialdemokratisk skolpolitik över hela fältet och vågat stå för någonting helt annat: högre lärarlöner, respekt i skolan för kamrater

och personal, befogenheter för att skydda mobbade, tidigare betyg och fler betygssteg, fler speciallärare, bättre yrkes- och lärlingsutbildningar inom gymnasieskolan, bibehållna och ibland skärpta behörighetskrav till gymnasium och högskola, effektivare insatser mot skolk och skadegörelse, nej till mobiltelefoner på lektionstid etc.

En hög utbildningsnivå är nödvändig för Sveriges välfärd och konkurrenskraft. Men långt långt viktigare än vad det betyder för "samhället" är att en bra skola kan ge många människor ett bättre liv än de annars skulle ha fått. Skolan ska vara en hävstång för elever som i övrigt har fått en sämre start i livet att häva sig uppåt. Dagens skola, där elever tillåts hamna på efterkälken, är ett svek mot dem som bäst behöver skolan.

Förskolan måste präglas av hög kvalitet och pedagogiska ambitioner. Det omöjliggörs när dagisgrupperna blir för stora. Då blir omsorgen förvaring. Efter maxtaxareformen är det nödvändigt att införa regler som begränsar förskolans gruppstorlekar. Högskolan behöver ett systemskifte från utbildningsfabrik till fri akademi. Det kräver ökade resurser för att stärka kvaliteten och den fria forskningen.

- Satsa på baskunskaperna: stärk läsning, skrivning och räkning
- Betyg från årskurs sex och fler betygssteg
- Fler speciallärare för att hjälpa barn med särskilda behov av stöd.
- Ökade befogenheter för lärare och skolledning för att skapa arbetsro.
- Lärlingsutbildning och bättre yrkesprogram i gymnasiet.
- Efter maxtaxan: Regler om mindre dagisgrupper.
- Systemskifte i den högre utbildningen: från utbildningsfabrik till fri akademi

2. Integrationsprojektet Utgångsläget

- Sverige har varit sämre på att integrera invandrare än andra jämförbara länder.
- 70 % av de elever som påbörjar SFI slutför inte utbildningen.
- Frustrationen i de utsatta förorterna växer Det finns unga människor, som lever i Sverige idag, som inte känner någon vuxen som försörjer sig på eget arbete. Utanförskapet innebär tiotusentals personliga tragedier. Men det är också ett gigantiskt slöseri för samhället i stort. Vi har inte råd att vara utan invandrarna. Vi behöver skaparkraft och nya ideer. Vi behöver läkare och vårdbiträden, busschaufförer och företagsledare. Därför måste vi bryta utanförskapet, men också göra det möjligt för fler människor att komma till vårt land.

Det är hög tid att ta itu med de verkliga problem som föder utanförskapet och skapa en verkningsfull integrationspolitik baserad, naturligtvis på solidaritet, men mest på individernas egen kraft.

Det är varken stat eller kommun som har ansvar för att lyfta den enskilde invandraren - det ansvaret har hon eller han själv. Men ska den enskilde lyckas måste redskap ges och hinder undanröjas.

- Jobb istället för bidrag
- Bättre undervisning i svenska för invandrare - mer praktik och större valfrihet
- Acceptabla kunskaper i svenska språket krav för medborgarskap - men inte för att få hjälp av arbetsförmedlingen till jobb.
- Extra satsningar på skolor i invandrartäta områden.
- Större möjligheter att arbeta i branscher där det är brist på folk.

3. Välfärdsprojektet Utgångsläget

- Ett bokslut över välfärdens utveckling de senaste åtta åren visar att klyftorna i det svenska samhället växt. Klyftan mellan svenskfödda och invandrare har redan

berörts. Men en rad andra grupper har också fått växande svårigheter. Många funktionshindrade sitter isolerade och handikappstödet har försämrats. Antalet missbrukare har ökat med samhällets vårdresurser har rustats ner. Efter socialdemokraternas makttillträde 1994 har vårdköerna återkommit, andelen med fast läkarkontakt sjunkit och försöken med sjukförsäkringspengar till vården lagts åt sidan. Frånvaron från arbetet på grund av ohälsa har ökat kraftigt. Oron att utsättas för brott är också en välfärdsfråga. Den politik som förts på såväl det socialpolitiska som det rättsvårdande området har varit utomordentligt passiv. På dessa områden handlar det om åtta förlorade år.

- Socialdemokraterna förklarar gärna sina tillkortakommanden med brist på pengar, att problemen beror på den nödvändiga budgetsaneringen. Det är en grovt förenklad, för att inte säga direkt felaktig analys. Det största hindret i välfärdspolitiken är socialdemokraternas ovilja till förnyelse, deras oförmåga att se strukturproblem och systemfel.

Den liberala visionen är ett samhälle med nya möjligheter för alla. Därför har folkpartiet, liksom våra liberala föregångare, alltid varit djupt engagerat på det socialpolitiska området. Utan aktiva insatser från samhällets sida kommer vissa människor, som genom naturens nycker eller egna felsteg fått sämre förutsättningar, vara utestängda från nya möjligheter. Också i ett globalt perspektiv är välfärdspolitiken viktig. Ska Sverige hävda sig på den internationella arenan är social stabilitet, bra sjukvård och en fungerande integrationspolitik konkurrensfördelar.

Efter flera år av passivitet måste reformtakten inom socialpolitiken höjas. Förre folkpartiledaren Bengt Westerberg har lett ett arbete med ett liberalt välfärdsmanifest, som vi vill förverkliga de kommande åren.

Den allt överskuggande uppgiften är att komma till rätta med den växande ohälsan. Den uppgiften begränsas absolut inte till det sociala fältet - tvärtom måste ansatsen vara mycket bredare, eftersom orsakerna, som tidigare berörts, snarare handlar om individernas makt över sin egen tillvaro.

För att få en effektiv välfärdspolitik måste revirtänkande upphöra och gränser mellan system ifrågasättas. Ett exempel, som förhalats och motarbetats av socialdemokraterna, är att låta försäkringskassans pengar användas till vård, så kallad finansiell samordning.

Välfärd handlar också om att inte behöva vara rädd för att drabbas av brott.

Risken för den som begått ett brott att åka fast måste öka. En effektivare kamp mot vardagsbrottsligheten, som villainbrott och klotter, fungerar brottsförebyggande. Att tidigt avbryta en "brottskarriär" genom att en ung brottsling ser samhällets tydliga reaktion och får vård är bra både för brottslingen och samhället.

- Omsorgsgaranti för äldreomsorgen
- Äldreombudsman i alla kommuner.
- Återinförd vårdgaranti från årsskiftet.
- Återinförd husläkarlag med valfrihet och etableringsfrihet.
- Finansiell samordning införs i hela landet.
- Rehabiliteringsgaranti för sjukskrivna.
- Återupprättad och förstärkt handikappreform.
- Fler poliser på gatorna - ett sätt att snabbt åstadkomma det är fler kontorister på polisstationerna.
- Bättre tandvårdsförsäkring.

4. Vardagsmaktprojektet Utgångsläget

- Det moderna samhället är fullt av möjligheter. Gränser rivs. Vi kan resa nästan

vart som helst, vi kan utbilda oss, vi kan välja spännande yrken, vi kan ta ställning till ett till synes oändligt utbud av erbjudanden. Men för en enskild människa kan den subjektiva upplevelsen vara den motsatta. Trots stor materiell välfärd och trots att det talas om hur liberala ideer gått segrande fram känner människor stress och vanmakt. Inte minst gäller det kvinnor i den offentliga sektorn.

- Sjukskrivningar på grund av psykosociala diagnoser har ökat dramatiskt de senaste åren. Sedan 1997 har frånvaron på grund av sjukdom eller förtidspensionering nära nog fördubblats. Bakgrunden är ofta en känsla av vanmakt, av bristande kontroll över den egna situationen.

- Valfriheten i offentlig service har ökat de senaste tio-femton åren. Men möjligheterna att välja till exempel barnomsorg eller skola är mindre i Sverige än i nästan alla jämförbara länder.

- Elever i friskolor utgör fortfarande bara 4-5 procent av det totala antalet och andelen privat vård är cirka tio procent. Vänsterpartiet vill i det så kallade Sundsvallsdokumentet stoppa alla enskilda alternativ. Socialdemokraterna vill försäkra för friskolor och privata vårdalternativ.

- Män tar fortfarande bara ut cirka tolv procent av föräldraförsäkringen. Andelen har ökat mycket långsamt. Andelen män som tar ledigt för vård av sjukt barn ligger konstant på en mycket låg nivå sedan många år.

För att bryta stressen, för att ge människor kraft att ta sig ut ur ekorrhjulet, måste vi öka människors vardagsmakt. Människor måste få bestämma mer över sin arbetstid och sin arbetsorganisation. Den femte semesterveckan, och eventuella nya semesterdagar bör kunna tas ut i timmar - eller pengar. Det behövs mer valfrihet och fler alternativ inom vård, omsorg och skola - för att människor ska få större makt som patienter och elever, men också för att de som arbetar där ska kunna byta arbetsgivare utan att behöva byta yrke.

Stressen uppstår inte bara på jobbet. Det obetalda arbetet är minst lika stort som förvärvsarbetet. Kvinnor tar fortfarande ett större ansvar än män när arbetslivet krockar med familjelivet. Ska kvinnors stress och vanmakt minska, måste jämställdheten öka. Men det måste också bli billigare att köpa tjänster för att minska stressen i hushållet.

Valfriheten i boendet måste öka. Fastighetsskatten hotar att driva människor från sina hem och skapar oro hos ännu fler. Genom sänkta skatter och ökad konkurrens kan bostadsbyggandet öka.

Att ha större möjligheter att påverka den demokratiska processen är också en viktig del av den ökade egenmakten.

- Mer valfrihet i vård, skola och omsorg
- Större makt åt enskilda över arbetstiden
- Sänkt skatt på hushållsnära tjänster
- Höj taket och ge jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen - 90 procent ersättning de månader som delas lika mellan föräldrarna
- Sänkt och på sikt slopad fastighetsskatt
- Åtgärder för att möjliggöra 40 000 nya lägenheter per år.
- Skilda valdagar till riks- och kommunalval samt förstärkt personval.

5. Jämställdhetsprojektet Utgångsläget

- Sverige pekats ibland ut som ett av världens mest jämställda länder. Och visst har det skett stora framsteg, många tack vare liberal kamp -- rätten för kvinnor att ta studentexamen, rösträtten, daghemsutbyggnaden, aborträtten, särbeskattningen, jämställdhetslagen är bara några exempel. Men det finns mycket kvar att göra. - Kvinnor tjänar i genomsnitt 82 procent av vad män tjänar. Kvinnodominerade

yrken har ofta ett lägre löneläge än mansdominerade, kvinnor arbetar ofta deltid och ibland förekommer direkt diskriminering. Flera studier har bekräftat att ingenting positivt hänt på detta område på flera år.

- Varje år polisanmäler ungefär 20 000 kvinnor i Sverige att de misshandlats och drygt 2000 att de utsatts för våldtäkt eller försök till våldtäkt. Mörkertalet bedöms vara mycket stort. Varje år mördas i genomsnitt 16 kvinnor av en man som hon har eller har haft ett förhållande med.

Gamla strukturer och normer gör att människor inte bedöms som individer, utan som delar av kollektiven "kvinnor" eller "män". Men det är enskilda människor som drabbas - enskilda kvinnor som får lägre lön än sina manliga kollegor, och enskilda män som hånas för att de vill vara pappalediga.

Lönediskriminering måste bekämpas med kraft. Men det är bara en liten delförklaring till att kvinnor tjänar mindre än män. Kvinnor förutsätts vara hemma med barnen, medan män förutsätts göra karriär, och det påverkar lön och karriärmöjligheter också för dem som inte följer normen. Med en familjepolitik som uppmuntrar till jämställdhet kan mönstret brytas. Kvinnodominerade yrken - som inte sällan återfinns i offentlig sektor - har lägre status och lägre lön än mansdominerade yrken. Genom att bryta monopolen ger vi kvinnor fler möjligheter att byta arbetsgivare och starta egna företag. Det sätter press uppåt på löner och arbetsvillkor.

Skyddet för kvinnor som hotats, trakasserats eller utsatts för våld måste förbättras. Lagarna måste skärpas, polisen behöver större resurser och måste prioritera denna typ av brott. De tekniska möjligheterna att skydda kvinnor, till exempel mobiltelefon med larmfunktion och positionering, måste utnyttjas bättre. Män som inte respekterar besöksförbud bör kunna förses med elektronisk fotboja.

- Minska löneskillnaderna mellan kvinnor och män
- Höj de kvinnodominerade yrkenas status
- Underlätta kvinnors företagande
- Bekämpa våldet mot kvinnor
- En familjepolitik som gynnar jämställdheten

6. "Värna naturen"-projektet Utgångsläget

- De första miljöproblem som uppmärksammades var lokala. Det var luften nära fabriken som inte gick att andas och fisken i ån som inte gick att äta. De har vi i hög utsträckning lärt oss bekämpa - även om det fortfarande sker många överträdelser och misstag. De nya utmaningarna är framförallt globala och gränsöverskridande. Det är ofta långt från orsak till verkan.

- Utsläppen av klimatpåverkande gaser i atmosfären ökar. Forskarnas varningar för konsekvenserna blir allt intensivare. De svenska utsläppen har ökat, bland annat till följd av stängningen av ett kärnkraftsaggregat i Barsebäck.

- Utsläppen av kväve i vattendrag och kusthav ökar, till följd bland annat av energiproduktionen samt jord- och skogsbruket.

-Fiskebestånd i Östersjön och Nordsjön är hotade, både av föroreningar och utfiskning.

Genom att Sverige är glest befolkat har vi mer av orörd natur och mindre av miljöförstöring än de flesta andra jämförbara länder. Den svenska naturens skönhet och relativa renhet är ett oskattbart värde, som vi måste göra vårt yttersta för att slå vakt om. Folkpartiet har av Svenska Naturskyddsföreningen utpekats som bästa borgerliga miljöparti. Det är utmärkelse vi anser välförtjänt och bär

med stolthet.

Utsläppen av koldioxid måste minska. Övergång till renare bränslen måste stimuleras. En europeisk, helst global, koldioxidskatt bör införas. Kärnkraften bör få användas så länge den är säker, inte minst för att koldioxidutsläppen inte ska öka.

Miljöavgifterna på kväveutsläpp behöver höjas, och gemensamma regler i EU införas.

Ett växande hot mot miljön och människors hälsa är utsläppen av endokrinstörande ämnen. Men kunskaperna om källor och de smygande skadeverkningarna är otillräckliga. Här krävs satsningar på forskning.

Kemikalieläckaget skall begränsas genom ett omfattande producentansvar och strikta regler för destruktion av förbrukat miljöfarligt material. Målet är att endast använda material som varken i sig själva eller som nedbrytningsprodukter är miljöfarliga. EU:s kemikaliepolitik måste skärpas.

Allt fler arter hotas av utrotning. Den biologiska mångfalden måste bevaras. Större områden bör avsättas som naturreservat. Miljöavgifter bör användas för att styra marknaden mot miljövänligt beteende. En sopförbränningsavgift bör införas. EU:s fiskepolitik måste bli tuffare. Fiskemetoder som skrapar rent måste förbjudas. Fiske vid exempelvis torskens lekplatser ska helt kunna förbjudas. Fiskekvoterna måste minskas. Övervakningen av fisket måste bli bättre.

- Europeisk - men ännu hellre global - koldioxidskatt
- Fler och större naturreservat
- Höj miljöavgifterna på kväveanvändning
- Tuffare fiskepolitik i EU
- Stäng inte säkra kärnkraftverk

7. Tillväxtprojektet Utgångsläget

- Det råder ingen brist på skaparkraft i Sverige. Det sägs att vi har flest uppfinnare per capita i världen. Men vi är sämre på att ta tillvara denna skaparkraft än många andra.

- Trots en utdragen högkonjunktur är det färre företagare nu än när (s) kom tillbaka till makten 1994. De senaste två åren har 20 företagare per dag givit upp.
- 1994 låg Sverige efter en djup lågkonjunktur på plats 16 i OECD:s välståndsliga. Nu ligger vi, trots flera år av goda konjunkturer, på plats 17. Tar man hänsyn till kronans köpkraft har Sverige alltså haft en något sämre utveckling än genomsnittet.

- Förbättringen av sysselsättningen motsvaras av ökade sjukskrivningar och förtidspensioneringar - dras frånvaron av är andelen sysselsatta inte högre nu än 1997.

Sverige ska sjuda av företagsamhet. Sverige ska bli ett land dit företag flyttar, inte ett land som företag lämnar. Sverige ska vara ett land där det är lätt att förvandla forskningsresultat till lönsamma affärer. Ett mål på några års sikt är att Sverige ska vara ett land med hundratusen fler företagare.

Ett gott företagsklimat präglas av stabila villkor för företagen. Antalet lagar och regler bör vara begränsat, byråkratin bör vara så liten som möjligt och innan nya politiska beslut tas bör de alltid granskas också utifrån företagarperspektivet. Ett självklart krav är att regler skrivs så att de är begripliga för dem det berör. Det är inte alltid så idag. Ett gott företagsklimat förutsätter en öppen och rörlig arbetsmarknad, en tryggad energiförsörjning, infrastruktur som fungerar för

företagen, kvalificerad utbildningspolitik, modern yrkesutbildning och lärlingsutbildning.

Om näringsklimatet ska förbättras krävs ett nytt övergripande skattetänkande. Det räcker inte med punktinsatser, det är den samlade effekten som avgör om det ska finnas vilja att starta och driva företag i Sverige. Vi måste ha internationellt konkurrenskraftiga skattevillkor för alla företag och företagare. Det är rent oanständigt att ha specialregler som befriar de rikaste företagen från skatt och ger de minsta bolagen, fåmansbolagen, såväl högre skatter som mer krångel än börsföretagen.

Svenskt näringsliv behöver fler entreprenörer och djärva fribrytare. Den graderade rösträtten på aktier tjänar som ett skydd för etablerade maktintressen gentemot förnyande krafter. Om andra delar av vårt program för att stärka företagsamheten genomförs, ter sig systemet med A- och B-aktier som en onödig och skadlig kvarleva från en gången tid.

Kartellbyggare är det fria näringslivets dödgrävare. Deras verksamhet ska medföra ett personligt straffansvar - karteller ska kriminaliseras.

Ett Sverige som lyfter behöver både storstäderna och glesbygder. Genom en satsning på bättre infrastruktur och ett rättvisare skatteutjämningsystem skapas mer likvärdiga villkor för tillväxten över hela landet.

Sverige behöver en politik som höjer tillväxtpotentialen i ekonomin och ökar förutsättningarna för en långsiktigt hållbar och hög tillväxt utan inflation.

Statsbudgeten måste vara i balans.

- Sänk arbetsgivaravgifterna
- Avskaffa den graderade rösträtten på aktier
- Kriminalisera karteller
- Bort med krånglet- förenklad självdeklaration för egenföretagare

8. "Global solidaritet"-projektet Utgångsläget

- Globaliseringen har skapat, och skapar idag, väldiga möjligheter för ökat välstånd och en utveckling mot ökad frihet och demokrati över hela världen. De totalitära ideologierna är på tillbakagång. Miljontals människor har lyfts ur fattigdom. De framgångsrika ländernas utveckling pekar ut de metoder för fattigdomsbekämpning som faktiskt visat sig fungera, nämligen en strategi som bygger på marknadsekonomi, frihandel och utbildning. I flera länder har detta i sin tur banat väg också för ökad frihet, fria media, växande inslag av demokrati, och en ökad öppenhet mot omvärlden. Men många har ännu inte nåtts av denna utveckling.

- Idag lever över två miljarder fattiga människor i länder som är svårt skuldsatta. Tillsammans betalar dessa länder dagligen av ca 59 miljarder dollar av sina skulder till rikare länder, pengar som annars skulle kunna komma den fattiga befolkningen till del.

- I dagens värld försöker 1,2 miljarder människor överleva på tio kronor eller mindre om dagen. I FN:s terminologi kallas det att de leder i absolut fattigdom.

- 800 miljoner människor bedöms svälta. Antalet minskar, men det går mycket sakt. Med nuvarande utveckling kommer antalet svältande att ha halverats först till år 2050.

- Land efter land i Europa gör det svårare för flyktingar att få skydd inom sina gränser. Nationsgränser kan aldrig avskärma oss från ansvaret för våra medmänniskor. Mänskligt lidande är lika outhärdligt och lika oacceptabelt var det än förekommer.

Även solidariteten måste globaliseras. Folkpartiet vill att Sverige, genom bland

annat EU, ska ta ett brett initiativ till global solidaritet. Vi vill se en friare världshandel, skuldavskrivningar samt större och bättre bistånd.

EU och USA måste avskaffa sina kvoter inom textilområdet och världens textil- och konfektionshandel avregleras. EU:s jordbruksmarknad måste liberaliseras. Skyddstullar måste slopas och exportörer från fattiga länder ges fritt marknadstillträde. Inom tre år ska Sveriges samlade bistånd uppgå till 1 % av BNI. EU borde omedelbart öka sitt bistånd med 30 % och samtidigt föreslå att FN:s biståndsmål om 0,7 % höjs.

Sveriges och EU:s utvecklingssamarbete måste präglas av kampen för demokrati, rättsstatens principer samt försvaret av de mänskliga rättigheterna.

Att ge förföljda människor en fristad är de fria, demokratiska ländernas skyldighet.

- Höj biståndet till 1 % av BNI
- Riv EU:s tullmurar, och lägg om jordbrukspolitiken
- En human och solidarisk flyktingpolitik - i hela EU
- Skriv av de fattigaste ländernas skulder
- Stärk kampen för demokrati och mänskliga rättigheter

9. Kulturprojektet Utgångsläget

- Kulturutbudet är ett mått på vitaliteten i ett samhälle. Ett rikt kulturutbud betyder inte bara mycket för enskilda människor utan kan bidra till ett lyft för ett helt samhälle. Kulturen skapar förståelse i en komplicerad värld, den hjälper oss att förstå oss själva och omvärlden.

- Även om det finns några enskildheter att glädja sig åt, som de kommunala musik- och kulturskolorna och det ökande bokläsandet, är det svårt att hävda att Sverige är inne i en kulturell blomstringstid. Situationen på flera kulturområden är, tvärtom, mycket bekymmersam.

- Med undantag för sänkningen av bokmomsen har de ekonomiska satsningarna på kulturområdet varit blygsamma. Många kulturskapare tvingas leva under mycket knappa omständigheter. flera av de statliga kulturinstitutionerna, bland andra museerna, har gått igenom allvarliga kriser där bristande resurser varit huvudorsaken. Rättsläget i fråga om kultursponsring förblir oklart.

- Mediepolitiken är även den visionslös och präglas av en egendomlig fixering vid en viss form av digital TV, som staten ska styra.

Kulturens finansieringsproblem har växt de senaste åren. En orsak är att statens anslag varit snåla. En annan är att reglerna om sponsring av kultur är oklara, vilket lett till att flera sponsorer dragit sig ur projekt.

Folkpartiet slår vakt om en vital kultursektor präglad frihet, mångfald och kvalitet. Vi välkomnar att socialdemokraterna nu är redo att pröva fritt inträde på de statliga museerna.

Många bildkonstnärers situation är mycket besvärlig. En sänkning av gallerimomsen ner till bokmomsens nivå skulle betyda mycket för konstnärers möjligheter att försörja sig på sitt skapande.

En av kulturpolitikens viktigaste uppgifter är att stimulera läsande och bildning. Boken är en unik nyckel till kunskap och nöje. Mycket av den utslagning vi idag ser beror på bristande läskunnighet. Det behövs fler bibliotek, mera böcker i dem, längre öppettider på biblioteken samt en kraftfull satsning på läsning i skolan. Folkpartiets mediepolitik har i många år varit en kombination av större frihet för reklamfinansierade aktörer och större resurser åt public servicekanalerna. Båda dessa linjer är viktiga och kan vitalisera kulturlivet. Om det utrymme som finns

för fler privata kanaler utnyttjades, skulle statens inkomster kunna öka. Om fixeringen vid just marksänd digital-TV släpptes, till förmån för en mer teknikneutral syn, skulle stora belopp som nu går till subventionering av digital-TV-boxar kunna frigöras till andra ändamål.

Folkpartiet vill öka public service-kanalernas oberoende genom att säkra en annan finansiering än licenser. Både licens- och skattefinansiering öppnar för politisk styrning. Folkpartiets ide är att Sveriges radio och Sveriges Television ska ha en säkrad finansiering som inte kan utsättas för politisk klåfingrighet. Folkpartiets ambition är att public service (icke reklamfinansierad kvalitetsproduktion) ska ha större resurser än idag.

- Gratis inträde på statliga museer
- Sänk gallerimomsen
- Stimulera läsande och bildning
- Befria public service!
- Stoppa miljardrullningen till marksänd digital-TV

10. Europaprojektet Utgångsläget

- Utöver en stabil fred mellan tidigare fiender, har vi europeer EU att tacka för en rad framgångar. Gränser mellan människor har rivits. Grunden har lagts till en dynamisk ekonomi. Ett genuint ekologiskt och brett ansvarstagande växer sig allt starkare. Kampen mot internationell brottslighet och mot narkotika har förstärkts genom arbetet i EU. Men som varma anhängare av det europeiska samarbetet, måste vi också vara starkt kritiska när EU inte lever upp till våra förväntningar.

- Det är tolv år sedan Berlinmuren föll, men EU har ännu inte lyckats släppa in de forna kommunistdiktaturerna i gemenskapen.

- EU:s jordbrukspolitik utgör mer än hälften av EU:s budget, stänger u-länderna ute, skapar dyrare varor för konsumenterna och bidrar till överproduktion och miljöförstöring.

- Socialdemokraterna fortsätter mörka i EMUfrågan.

EU behöver en författning, med tydlig ansvarsfördelning mellan medlemsländerna och EU-nivån. Bara genuint gränsöverskridande frågor ska beslutas på EU-nivå. Utvidningen måste påskyndas. Nya länder ska släppas in så fort de uppfyller de kriterier som ställts upp, utan att behöva invänta andra kandidatländer. Det brådskar med att införa euron även i Sverige. Ett fortsatt utanförskap riskerar att marginalisera Sverige i Europasamarbetet och försämra möjligheterna till ökad tillväxt och bättre välfärd. Euron är garanten för långsiktig svensk tillväxt och inflytande i Europasamarbetet. Fortsatt utanförskap innebär ett risktagande med den svenska ekonomin. Fullvärdigt medlemskap är en försäkring mot valutasvängningar, vilket gynnar såväl konsumenter som företag. Euron öppnar även upp för fler utländska investeringar i Sverige, liksom för att svenska företag ska lägga utbyggnader här istället för utomlands. Allt detta är nödvändigt för att garantera en bra välfärd. Ett beslut om folkomröstning bör fattas före den 15 september. Den 23 mars nästa år anser vi vara ett lämpligt datum för en folkomröstning.

Det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet bör drivas framåt, inte i motsats till USA, utan i samverkan över Atlanten. Nato bör även i fortsättningen vara grundbulten för Europas säkerhet. I det samarbetet ska Sverige delta fullt ut.

- Ja till euron - folkomröstning den 23 mars 2003.
- Utvidga EU utan fördröjning

- EU behöver en grundlag
- Ja till Nato-medlemskap
- Liberalisera jordbrukspolitiken

Persson har haft chansen och inte tagit den - nu är det dags för en liberal förnyelse av Sverige

Valrörelsen 2002 är i vissa delar en repris från 1998. Socialdemokraterna säger att krisen nu är över och att det är nu är dags att ta itu med de stora problemen. Det sade de också 1998. Skillnaden är bara att problemen nu är större.

Arbetslösheten har inte besegrats. Den har sjukskrivits och förtidspensioneras. Den svenska arbetsmarknadens förmåga att generera nya, trygga jobb är långt ifrån tillräcklig.

Företagsklimatet har inte förbättrats. Många företag flyr landet. Många småföretagare ger upp. Bristen på jobb förvärrar segregationen och försvårar för personer, som slagits ut från arbetslivet, att hitta tillbaka.

Vårdköerna är inte, som utlovades 1998, kortare utan längre. Resultaten i skolan är inte, som utlovades 1998, bättre utan sämre.

Naturligtvis är våra möjligheter som nation ändå oändligt mycket större än våra problem. Men just nu känns framtiden extra osäker.

Ett skäl är Saddam Hussein, en hämningslös diktator. Han förfogar sannolikt över kärnvapen. Han har tidigare anfallit grannstater. Hans land är basområde för internationella terrorgrupper. Med all rätt betraktar USA Irak som en stor säkerhetsrisk. Samtidigt är det uppenbart att ett militärt anfall mot Irak är förenat med stora risker. Situationen i Mellanöstern ter sig värre än på länge och ett krig USA-Irak skulle kunna förvärra situationen ytterligare.

Ett annat skäl är att världskonjunkturen är ytterst svårbedömd. Aktiviteten är fortfarande låg och det finns tecken som talar både för uppgång och nedgång. Skulle världskonjunkturen vända nedåt är Sveriges läge utsatt. Statsbudgeten har underskott, inflationen visar redan vid dagens låga aktivitetsnivå tydliga tecken på att stiga och vi står utanför valutaunionen. De goda åren har inte utnyttjats för att rusta Sverige för en nedgång.

Sverige behöver en liberal förnyelse och ett nytt ledarskap. Göran Perssons ledarskap har varit förvaltande men inte förnyande.

Vi söker mandat för de liberala projekt vi skisserat i detta manifest. Vi vet att de kan förverkligas i samverkan med andra goda krafter. Vi är övertygade om att ett verkligt genomslag för den liberala förnyelse vi eftersträvar förutsätter en ny regering, utan socialdemokrater. En röst på folkpartiet är en röst för ett stort liberalt inflytande i en ny regering.